TRAFICUL DE PERSOANE ÎN SPAŢIUL VIRTUAL

Ramona Mihaela MOLDOVAN[*]

ABSTRACT*: Once with the spread and use of computers and Internet on a larger scale, trafficking in persons has conquered a new space: cyberspace. The recruitment of victims through the Internet, the use of e-mails for the moral coercion of the victim and ultimately, the exploitation of victims with the purpose of obtaining widespread Internet pornography constitute human trafficking in cyberspace. This area of crime deployment raises many questions like: who will be criminally liable, which is the applicable law, which is the end point of the crime?*

KEYWORDS*: computer crime, human trafficking, cyberspace, computer fraud*
JEL CLASSIFICATION*: K 00, K 14*

Societatea informatică, bazată pe cunoaştere, are un impact profund asupra sistemului economic, social, politic şi nu în ultimul rând, juridic. În mai puţin de o generaţie, revoluţia informatică şi introducerea calculatoarelor în fiecare aspect al societăţii a schimbat lumea. Dar cum orice schimbare în viaţa socială crează noi premise pentru săvârşirea unor fapte ilicite, şi utilizarea pe scară tot mai largă a sistemului informatic a creat posibilitatea săvârşirii unor noi infracţiuni, denumite generic „infracţiuni informatice". Odată cu introducerea termenilor de *bit*, *byte*, *sistem informatic*, s-a introdus în limbaj şi termenul de *computer crymes*, desemnând faptele ilicite comise prin intermediul informaticii.

Astfel, jocurile de noroc şi pariurile, vânzări online de bunuri scoase de pe piaţă, frauda informatică, furtul de identitate, falsificări, acces nepermis la baze de date secrete, răspândirea viruşilor informatici, pornografia, violarea corespondenţei, sunt doar câteva din infracţiunile comise prin intermediul sistemului informatic. Prin urmare s-a văzut necesară instituirea unor noi norme juridice prin care aceste fapte să fie incriminate, putând astfel atrage răspunderea penală a celor care le comiteau.

Pe plan juridic, în anii '90 nici un text de lege şi nici o decizie a instanţelor nu aminteau încă internetul. Acesta era văzut de mulţi ca un fel de „Far West" juridic, un sector în care orice era posibil. Cu toate acestea, problemele juridice existau deja din plin. Toate domeniile dreptului erau vizate prin fapte precum răspândirea pe calea

[*] Assistant, "Petru Maior" University of Tîrgu-Mureş, Faculty of Economics, Law and Administrative Sciences, ROMANIA.

internetului a unor materiale fără acordul autorului, daune materiale produse prin divulgarea unor secrete, concurenţa neloială, insultă şi calomnie, etc.

Cu timpul şi odată cu răspândirea tot mai largă a utilizării acestuia şi dobândirii de cunoştinţe de specialitate de către tot mai multe persoane în domeniul informatic, şi sfera faptelor ilicite s-a mărit, apărând aşa-zisele infracţiuni informatice, adică realizarea unor acţiuni directe sau indirecte, fizice sau logice, premeditate sau nepremeditate, ce au ca scop modificarea uneia sau mai multor stări (confidenţialitate, integritate, accesibilitate) ale unui sistem sau subistem informaţional. Accesibilitatea şi penetrarea pe scară largă a tehnologiilor informaţiei şi comunicaţiei pe de o parte, permit un tip de criminalitate ce nu ar fi posibil fără sistemele informatice, iar pe de altă parte oferă posibilităţi sporite de comitere a unor crime tradiţionale.[1]

Infracţiunile informatice sunt fapte criminale pentru a căror executare, descoperire, represiune, sunt necesare cunostinţe din domeniul tehnologiei calculatoarelor. Trebuie să facem o distincţie între infracţiuni "eventual" informatice şi infracţiuni informatice în sens restrâns. Infracţiunile eventual informatice (sau infracţiuni informatice în sens larg) sunt aceea care pot fi săvârşite şi fără a se recurge la tehnologiile informatice. De exemplu, insulta prin intermediul internetului. Infracţiunile informatice în sens restrâns sunt acelea care antrenează sisteme informatice sau telematice, fie ca obiect material, fie ca bun protejat.[2] Astfel, accesul abuziv la un sistem informatic, frauda informatică, răspândirea viruşilor informatici constitue exemple de infracţiuni care într-o lume fără calculatoare nu ar putea exista. [3]

Printre infracţiunile informatice în sens larg, am putea vorbi şi de traficul de persoane. În ce măsură poate contribui internetul şi calculatoarele la savârşirea acestei infracţiuni? Putem vorbi efectiv de un „trafic de persoane în spaţiul virtual"?

În conformitate cu art. 3 al Protocolului privind Prevenirea, Combaterea şi Sancţionarea Traficului de persoane, în special al femeilor şi copiilor (2000)[4], adiţional la Convenţia ONU împotriva crimei organizate transfrontaliere, „traficul de persoane înseamnă recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea persoanelor prin ameninţare cu forţa sau prin folosirea forţei sau a altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înşelăciune, abuz de putere sau situaţie de vulnerabilitate, sau prin oferirea sau acceptarea de plăţi sau foloase pentru obţinerea consimţământului unei persoane care deţine controlul asupra altei persoane în scop de exploatare. Exploatarea va include, la nivel minim, exploatarea prostituţiei altora sau alte forme de exploatare sexuală, muncă sau servicii forţate, sclavie sau practici similare sclaviei, servitute sau prelevare de organe".

Referitor la *elementul material*, bineînţeles, nu putem vorbi de transportare, transfer, adăpostire sau primire a persoanelor, prin intermediul internetului. Însă cu privire la prima formă a elementului material al infracţiunii, şi anume la *recrutare*, putem spune că aceasta se poate realiza şi pe această cale.

---

[1] A se vedea Vasiu, I., Vasiu, L.„ *Frauda informatică*", în Revista de Drept Penal, Anul XII, nr. 1, Ianuarie-Martie, „ Asociaţia Română de Ştiinţe Penale, Bucureşti, 2005, p. 43

[2] A se vedea Mario Luberto - "*I reati informatici contro il diritto alla privacz. La tutela fornita dal D.LG. N. 196 del 2003 e dal codice Penale*", în Giurisprudenza di Merito, nr. 3/ 2008, martie, Milano, pag. 898, 899

[3] A se vedea "*Comercio eletronico e servizi delle societa dell'informazione*", diretta da Vincenzo Franceschelli şi Emilio Tosi, capitolul 9-*Le responsabilita penali*, de Giovanni Buonomo, Ed. Giuffre, Milano 2003, p. 324

[4] UNIFEM and UN Project on Human Trafficking in the Mekong Sub-region, Trafficking in Persons, A Gender and Rights Perspective Briefi ng Kit, Sheet 2, 2002 http://unifem-eseasia.org/resources/others/traff kit.pdf

Recrutarea constă în racolarea potenţialelor victime prin atragerea lor de către traficanţi prin diferite procedee, cele mai frecvente fiind poveştile de succes ale altor persoane care au fost ajutate să plece în străinătate şi care au revenit cu mari sume de bani după o perioadă relativ scurtă de timp.[5]

Metodele şi tehnicile de recrutare utilizate sunt diferite, în funcţie de gradul de vulnerabilitate a victimei, datorită vârstei, nivelului ei de instruire, stării sale materiale (de cele mai multe ori precară), lipsei de experienţă de viaţă, naivităţii.

Principalele mijloace de recrutare constau în:

- promisiunea unei slujbe onorabile şi bine plătite în ţările din Occident, făcută direct de către traficant, ori prin intermediul rudelor sau prietenilor victimei care se bucură de încredere din partea ei. Acesteia i se promite o carieră de model, servicii în baruri sau cluburi, un post de bonă sau menajeră.

- Anunţurile în ziare privind oferete de locuri de muncă în străinătate, deosebit de atractive sub aspectul salariului foarte mare ce poate fi obţinut, în raport cu condiţiile minime privind pregătirea cerută viitorilor angajaţi.

- Anunţurile agenţiilor matrimoniale[6]

Foarte des aceste anunţuri privind locurile de muncă sau anunţurile matrimoniale se regăsesc pe diferite site-uri. De cele mai multe ori, traficanţii aleg site-uri special create pentru astfel de anunţuri, pe care îşi postează apoi propriul lor anunţ, alături de altele care într-adevăr oferă locuri de muncă, traficanţii oferind însă condiţii mult mai avantajoase decât celelalte, atrăgând astfel victimele.

Mijloacele utilizate de traficanţi pentru realizarea acţiunilor de traficare sunt enumerate în art. 12 alin. 1 din Legea nr. 678/2001, şi constau în: ameninţare, violenţă sau prin alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă ori înşelăciune, abuz de autoritate sau profitând de imposibilitatea acelei persoane de a se apăra sau de a-şi exprima voinţa, ori prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obţinerea consimţământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane.

A constrânge înseamnă a sili pe cineva, a forţa, a obliga o persoană să facă un anumit lucru pe care de bunăvoie nu l-ar face sau să aibă o anumită conduită ori un anume comportament. Constrângerea poate fi fizică sau psihică (morală), iar acţiunile prin care se obţine în fapt sunt violenţa sau ameninţarea. [7] În spaţiul virtual, doar constrângerea morală se poate realiza, victimele fiind ameninţate prin diferite mailuri, mesaje instantanee (messenger, chat) , sau chiar postări pe diferite forumuri.

Constrângerea morală presupune ameninţarea victimei cu producerea unui rău îndreptat în mod nemijlocit asupra acesteia, asupra soţului sau asupra unei rude apropiate, rău care poate fi îndreptat numai prin acceptarea cererilor traficantului. Producerea unui rău poate fi de exemplu publicarea pe diferite site-uri a unor filme sau poze pe care persoana în cauza nu ar dori să le facă publice.

Problema care s-a ridicat în doctrină şi în practică a fost dacă răspunzător pentru mesajele postate pe internet este doar autorul acestora, sau şi responsabilul serverului. Concluzia la care s-a ajuns este că dacă administratorul sistemului nu poate să prevadă şi

[5] A se vedea Florea Pasca- *Fenomenul infracţional de trafic de fiinţe umane ,* Ed. Pro Universitaria, Bucureşti, 2010, p. 101, 102.

[6] Idem

[7] *Ibidem*, p. 106

să verifice conţinutul mesajelor trimise de abonaţi, ci s-a limitat să garanteze funcţionarea optimă a serviciului şi corecta utilizare, nu poate fi tras la răspundere pentru conţinutul mesajelor. Însă în cazul moderatorului grupului de discuţii, a cărui atribuţie este de a controla mesajele şi de a autoriza publicarea lor, putem vorbi de un concurs de persoane la savârşirea infracţiunii. [8] De exemplu, în Marea Britanie Actul Justiţiei Criminale şi a Ordiniii Publice (Criminal Justice and Public Order Act) prevede faptul că transmiţătorul unui materialul obscen nu este singura parte care riscă o condamnare: organizaţia ce furnizează facilităţile necesare accesului Internet -. Un centru de calculatoare sau un angajat- poate fi responsabilă. Dacă aceştia sunt cinştienţi că sistemul de care sunt responsabili este folosit pentru a se distribui materiale obscene şi nu întreprind nimic pentru a împiedica această acţiune, vor putea fi aduşi în faţa instanţei.[9]

Uneori însă rolurile se inversează, în sensul că victima este cea care abordează traficantul. Ne gândim aici la traficul de organe, în care deseori, în vederea racolării pentru traficul de organe, viitorul donator decide să caute cumpărători online prin intermediul rubricilor imobiliare care au mai mulţi vizitatori, dându-şi nume fictive şi folosind mobile special achiziţionate. „Voluntarii", de cele mai multe ori cu vârsta între 20-40 de ani, cer sume mari, oferind în schimb organe fără de care îşi pot continua viaţa (rinichi). Consimţământul victimei asa cum stim însă, nu este o cauză care exonerează de răspundere traficantul. În această situaţie însă, şi victima săvârşeşte o infracţiune, cea prevăzută de Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii[10] .

Printre *modalităţile de exploatare* a unei persoane, cele care pot fi realizate în spaţiul virtual sunt obligarea la reprezentări pornografice în vederea producerii şi difuzării de materiale pornografice şi efectuarea unor alte asemenea activităţi prin care se încalcă drepturi ori libertăţi fundamentale ale omului.

Prin obligarea persoanei traficate la reprezentări pornografice sunt încălcate implicit şi prevederile legale din Legea nr. 196/2003 privind prevenirea şi combaterea pornografiei[11] şi Protocolul facultativ al Convenţiei cu privire la drepturile copilului, prostituţia copiilor şi pornografia infantilă[12] semnat de România la 26 septembrie 2001.

Având în vedere amploarea deosebită a acestui fenomen în reţeaua internet, legiuitorul a decis incriminarea expresă a pornografiei infantile, săvârşite prin mijloace informatice, mai exact "producerea în vederea răspândirii, oferirea sau punerea la dispoziţie, răspândirea sau transmiterea, procurarea pentru sine sau pentru altul de materiale pornografice cu minori ori deţinerea, fără drept, de materiale pornografice cu minori ".

Convenţia asupra criminalităţii cibernetice defineşte în art. 9 "pornografia infantilă" ca "incluzând material pornografic (obscen, împotriva valorilor morale), care înfăţişează vizual un minor implicat într-un act sexual explicit, imagini realiste reprezentând un minor implicat intr-o activitate sexuală". In acelaşi text, prin minor se întelege "orice persoană sub 18 ani, sau în funcţie de legislaţia naţională, o persoană care nu are peste 16 ani".

În anul 2007 un studiu arată că în România o victimă de gen feminin a fost răpită de traficanţi în scopul exploatării prin pornografie pe internet. [13] Legat de traficul de copii,

[8] A se vedea Vincenzo Franceschelli, Emilio Tosi – *op.cit.*,, p. 322

[9] A se vedea Ioana Vasiu,*Criminalitatea informatică*, Ed. Nemira 1998, Bucureşti, p. 132

[10] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 372/2006

[11] M.Of. nr. 342 din 20 mai 2003

[12] M.Of. nr. 601 din 25 sept. 2001

[13] A se vedea Florea Pasca- *op.cit.,* p. 143

studiul arată că în 2007 principala modalitate de exploatare a copiilor a fost cea sexuală (75%), dintre care 6 minori au fost victime ale exploatării în scop pornografic, două dintre ele ale celei practicate prin intermediul internetului.

Numărul redus de victime ale infracţiunii de trafic de persoane exploatate în acest scop faţă de numărul victimelor utilizate în alte scopuri nu reduce deloc importanţa sa. Aceasta pentru că sumele obţinute din pornografia pe internet este mult superioară sumelor pe care le poate obţine un traficant utilizând victima în alte scopuri. De asemenea, numărul persoanelor care pot viziona acele imagini este foarte ridicat, în fracţiuni de secundă imaginile putând fi transmise peste hotare, chiar şi pe alte continente.

În aceste situaţii traficanţii vor răspunde penal şi pentru aceste fapte, în concurs de infracţiuni. Referitor la cei care vizionează site-urile, jurisprudenţa a considerat că simpla "vizitare" a unui site care conţine astfel de imagini, fără însă a le descărca, nu reprezintă infracţiune. [14]

Caracterul continuu al infracţiunii

Se poate face o distincţie a faptelor ilicite ţinând cont de caracteristicile tehnice ale mijlocului utilizat. Astfel, în cazul transmiterii prin poşta electronică, sau prin chat online, mesajul este transmis instantaneu; însă alta este situaia în cazul faptelor ilicite săvârşite prin site-uri Internet sau prin grupuri de discuţie pe Usenet. Aici regăsim o retransmitere permanentă a datelor, fără posibilitatea celui vătămat în drepturile sale de a o împiedica. Site-ul este vizibil în orice parte a lumii conectată la reţea şi în orice moment. De aici putem trage concluzia că ilicitul săvârşit prin aceste metode (site-uri internet) este ca şi un ilicit continuu, în care datele sunt în mod constant disponibile. [15]

Infracţiunea în formă continuă se caracterizează prin faptul că continuităţii i se asociază posibilitatea de a pune capăt leziunii, iar dauna provocată e mereu mai mare, în fiecare moment. În cazul traficului de persoane în care se foloseşte internetul ca mijloc de recrutare, ameninţare sau modalitate de exploatare, condiţiile sunt îndeplinite.

Importanţa clasificării ca infracţiuni continue se regăseşte în instituţia prescripţiei. Codul penal stabileşte în privinţa prescripţiei, că aceasta curge pentru infracţiunile consumate din ziua respectivă iar pentru infracţiunile continue din ziua în care s-a pus capăt acesteia. Aceasta înseamnă că pentru infracţiunile privind datele de pe internet prescripţia curge doar de la momentul în care datele respective au fost scoase de pe internet. În acest sens s-a pronunţat şi instanţa franceză , într-o speţă soluţionată de Tribunal correctionelle de Paris în 6 decembrie 2000, în care a statuat că prescripţia nu curge atâta timp cât datele sunt încă accesibile online.[16]

Sub un alt aspect, caracterul continuu al infracţiunii face posibilă participarea unui terţ la infracţiunea începută deja. În astfel de cazuri, nu avem de-a face cu două infracţiuni distincte săvârşite de două persoane diferite la momente diferite, ci de un concurs de persoane în cadrul aceleaşi infracţiuni continue. Să ne gândim astfel la responsabilitatea *Host-provider*-ului care ia la cunoştinţă de caracterul ilicit al datelor ospitate pe propriile servere şi nu le elimină, consimţind la accesarea lor de către orice persoană.[17]

[14] A se vedea Decizia din 5 ianuarie 2005 a Curţii de Casaţie Paris, în Vincent Fauchoux, Pierre Deprez – *„Le droit de l'internet- lois, contrats et usages"Ed. Litec, Paris, 2008*, p. 216

[15] A se vedea Francesco Buffa *„Profili penali del commercio elettronico", Ed. Giuffre, 2006*, p. 279

[16] *Ibidem,* p. 282

[17] *Ibidem*, p.283

Stabilirea legii aplicabile

Cu privire la aceste infracţiuni se ridică problema locului săvârşirii faptei, care atrage şi legislaţia aplicabilă şi competenţa judecătorească. Prin natura sa, internetul este un instrument supranaţional în care utilizatorii devin administratorii informaţiilor fără a fi uneori conştienţi de aceasta. De aceea se consideră necesar a se reveni la principile anterioare principiului teritorialităţii, care este greu de aplicat în aceste cazuri[18] .

Se consideră că principiul universalităţii este cel mai acceptabil, care chiar dacă la prima vedere ar putea părea utopic, se aplică în diverse sectoare. Am putea aminti astfel drepturile omului (Convenţia ONU), corupţia internaţională (Convenţia de la New York), criminalitatea organizată şi traficul de persoane (Convenţia de la Palermo). Pe de altă parte însă, legea penală poate să guverneze numai acolo unde are forţă să se impună: numai în locurile în care puterea suverană a cărei expresie este legea penală, permite acest lucru, în timp ce statul nu are interes întotdeauna să pedepsească faptele săvârşite în afara teritoriului său.[19]

De aceea, considerăm necesar ca la nivel internaţional să existe o cooperare mult mai strânsă între state în ceea ce priveşte combaterea acestui fenomen, şi de asemenea e necesară instituirea unor norme comune pentru sancţionarea faptelor de trafic de persoane, luându-se în considerare şi această nouă formă de manifestare, în spaţiul virtual.

În concluzie, putem spune că inovaţiile tehnologice ne-au simplificat viaţa permiţându-ne să accedem rapid la informaţii şi să comunicăm la distanţă într-un timp real, ceea ce odinioară era inimaginabil dar în acelaşi timp acestea pot reprezenta un adevărat pericol deoarece sistemul normativ nu reuşeşte să facă faţă acestor fenomene cu aceeaşi rapiditate cu care ele se dezvoltă. Revoluţia informatică a prins total nepregătite statele în ceea ce priveşte sistemul de drept. Ceea ce preocupă acum toate societăţile moderne este nu numai cum să utilizeze mai eficient şi să dezvolte continuu domeniul tehnologiei informaticii, ci şi să stabilească cadrul legal în care să se dezvolte interacţiunile în acest domeniu. Pe lângă apariţia unor noi infracţiuni specifice mediului informatic, s-a creat un nou cadru de desfăşurare a unor infracţiuni clasice, precum traficul de persoane. Recrutarea victimelor prin intermediul internetului, folosirea mailurilor pentru constrângerea morală a victimei şi în final, exploatarea victimelor în scopul realizării materialelor pornografice răspândite pe internet sunt modalităţile prin care are loc această infracţiune în spaţiul virtual. Este necesară instituirea unor norme juridice care să reglementeze expres cine anume va răspunde în cazul difuzării unor astfel de materiale (doar cel care le-a introdus pe site sau şi administratorul site-ului sau alte persoane), care este momentul în care infracţiunea de trafic de pesoane se epuizează şi începe să curgă termenul de prescripţie (care în concepţia noastră nu poate să curgă atâta timp cît informaţiile sunt încă vizibile şi accesibile pe site), şi care este locul săvârşirii faptei (locul unde se află victima, locul unde informaţiile au fost difuzate, locul unde se află făptuitorul care trimite mesajele de ameninţare).

---

[18] A se vedea Fabrizio Lisi, Gaetano Murano, Agostino Nuzzolo, *"I reati informatici- la disciplina penale nella societa dell„informazione. Profili procedural", Ed. Maggioli, San Marino, 2004,* p.90

[19] Francesco Antolisei – *Manuale di diritto penale- parte generale*, Ed. Giuffre, Milano, 1985, p. 101

BIBLIOGRAFIE

Francesco Antolisei – *Manuale di diritto penale- parte generale*, Ed. Giuffre, Milano, 1985, p. 101

Francesco Buffa *„Profili penali del commercio elettronico", Ed. Giuffre, 2006*, p. 279

Vincent Fauchoux, Pierre Deprez – *„Le droit de l'internet- lois, contrats et usages"Ed. Litec, Paris, 2008*

Vincenzo Franceschelı şi Emilio Tosi- "*Comercio eletronico e servizi delle societa dell`informazione*", capitolul 9-*Le responsabilita penali*, de Giovanni Buonomo, Ed. Giuffre, Milano 2003

Fabrizio Lisi, Gaetano Murano, Agostino Nuzzolo, *"I reati informatici- la disciplina penale nella societa dell„informazione. Profili procedural", Ed. Maggioli, San Marino, 2004*

Mario Luberto - "*I reati informatici contro il diritto alla privacz. La tutela fornita dal D.LG. N. 196 del 2003 e dal codice Penale*", în Giurisprudenza di Merito, nr. 3/ 2008, martie, Milano

Florea Pasca- *Fenomenul infracţional de trafic de fiinţe umane ,* Ed. Pro Universitaria, Bucureşti, 2010

Vasiu, I., Vasiu, L.„ *Frauda informatică*", în Revista de Drept Penal, Anul XII, nr. 1, Ianuarie-Martie, „ Asociaţia Română de Ştiinţe Penale, Bucureşti, 2005

Ioana Vasiu, *Criminalitatea informatică*, Ed. Nemira 1998, Bucureşti

UNIFEM and UN Project on Human Trafficking in the Mekong Sub-region, Trafficking in Persons, A Gender and Rights Perspective Briefi ng Kit, Sheet 2, 2002 http://unifem-eseasia.org/resources/others/traff kit.pdf